

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

DRUGO POGLAVLJE – KREATIVNI PREDUZETNIČI PROCES – DRUGI DIO START PROCES - POKRETANJE POSLA OD NULE I KREIRANJE POSLOVNIH MODELA

III godina: Preduzetnička ekonomija/Preduzetništvo i inovacije

Prof. dr Saša Petković

sasa.petkovic@ef.unibl.org

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

II SEDMICA : KREATIVNI PRTEDUZETNIČI PROCES

Petković, S. (2021). *Preduzetništvo i inovacije u digitalnoj eri*. Banja Luka: Univezitet u Banjoj Luci, Ekonomski fakultet i Udruženje ekonomista Republike Srpske SWOT.

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

Ishodi učenja

Nakon interaktivnog učestvovanja na predavanjima, vježbama i samostalnog i grupnog rada na analizi studija slučaja, bićete u mogućnosti da:

- Razumijete prednosti i nedostatke pokretanja preduzetničkog poduhvata od nule.
- Objasnite i primijenite kanvas (platno) poslovni model.
- Znate korake u Lean startup procesu.

2.5. Startup proces - pokretanje biznisa od nule

- Na ovakav korak se uglavnom odlučuju preduzetnici kojima je osnivanje i oblikovanje preduzeća mnogo veći i značajniji izazov u odnosu na kupovinu postojećih preduzeća ili kupovinu franšize.
- Ovi preduzetnici imaju **veliku želju za stvaralačkim zadovoljenjem** koje polazi od „usađivanja“ ideje, zatim **rasta** i prerastanja u jako i stabilno preduzeće. Startapi su preduzeća sa brzim rastom koja su i dalje **krhka i zavisna** od ljudskih, pravnih, poreskih i finansijskih faktora (Heller et al., 2019).

Pokretanje preduzetničkog poduhvata od nule (strating from scratch, engl)

- Pokretanje preduzetničkog poduhvata od nule (strating from scratch, engl) je čin kreacije poslovnog modela.
- Međutim, ovdje treba da napomenemo da su u ovom slučaju **rizici mnogo veći** od kupovine postojećeg preduzeća, kupovine franšize, ili nasljeđivanja porodičnog preduzeća, jer tek novouvedeni poslovi **imaju manji izgled na uspjeh od postojećeg preuzetog biznisa.**

Pokretanje preduzetničkog poduhvata od nule (strating from scratch, engl)

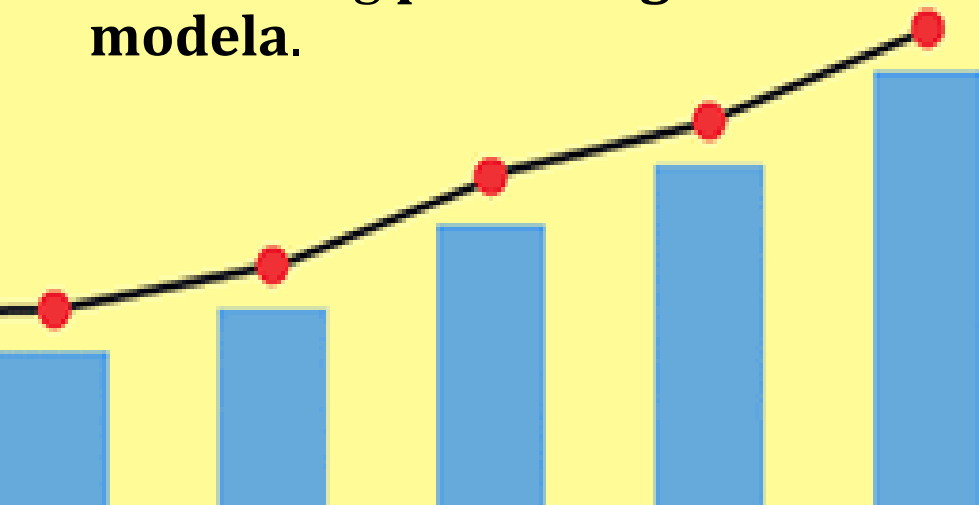
Zašto?

- ✓ Nepoznavanje ključnih karakteristika novog proizvoda ili usluge od strane maloprodavaca i kupaca, dobavljača i distributera,
- ✓ pogrešno targetiranje kome je namijenjen novi proizvod ili usluga,
- ✓ nepovoljna lokacija biznisa,
- ✓ nebriga o zaštiti životne sredine i nedovoljan stepen društvene odgovornosti.

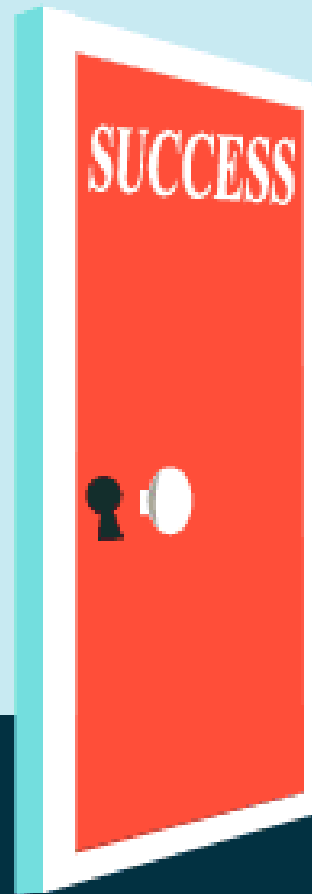

Razlozi koji se mogu navesti zbog kojih preduzetnik preferira počinjanje posla od „nule“ mogu biti:

- Mogućnost **samostalnog definisanja vizije, misije i strateških ciljeva preduzeća**, vlastite kreacije asortimana proizvoda ili usluga, izgradnja organizacione kulture.
- Kreiranje vlastitog inovativnog **poslovnog modela**.

Razlozi koji se mogu navesti zbog kojih preduzetnik preferira počinjanje posla od „nule“ mogu biti:

- Mogućnost **eliminisanja uočenih grešaka** direktne i indirektno konkurencije, kao rezultat benčmarking aktivnosti.
- **Vlastiti izbor** lokacije, tehnologije i opreme, strateških poslovnih partnera, kao što su dobavljači, banke, zaposleni, konsultanti, itd.
- **Stvaranje vlastitih lojalnih kupaca.**

Pri započinjanju biznisa od „nule“, preduzetnik mora imati sveobuhvatne informacije, naročito informacije o ciljanom tržištu. Prije procjene ukupnog prihoda i dobiti - profita, potrebno je da ima odgovore na pitanja:

- 📌 Postoji li tražnja za proizvodima i uslugama?
- 📌 Ko su potencijalni kupci?
- 📌 Gdje se oni nalaze?
- 📌 Koji je broj potencijalnih kupaca?
- 📌 Kakva je kupovna moć potencijalnih kupaca?
- 📌 U kojem će procentu kupovati proizvod - uslugu?
- 📌 U kojim količinama i koliko često bi kupovali proizvode - usluge?

Ali kako da dođemo do odgovora na ova pitanja ako se radi o potpuno novom proizvodu ili usluzi?

Nova paradigma (The Lean start up) polazi od pretpostavke da se **nema vremena za detaljna i formalna predviđanja budućih prihoda i troškova** u na primjer, za period od tri do pet godina, jer jednostavno niko ne posjeduje „čarobnu kuglu“ koja će dati precizne inpute za tako nešto, već se **MVP proizvod** (Minimum Viable Product) **lansira na tržište**, prikupljaju se povratne informacije sa tržišta, redefiniše se početni poslovni model, ako to tržište zahtijeva, i nudi se paleta proizvoda i usluga, od bazičnog do premium modela.

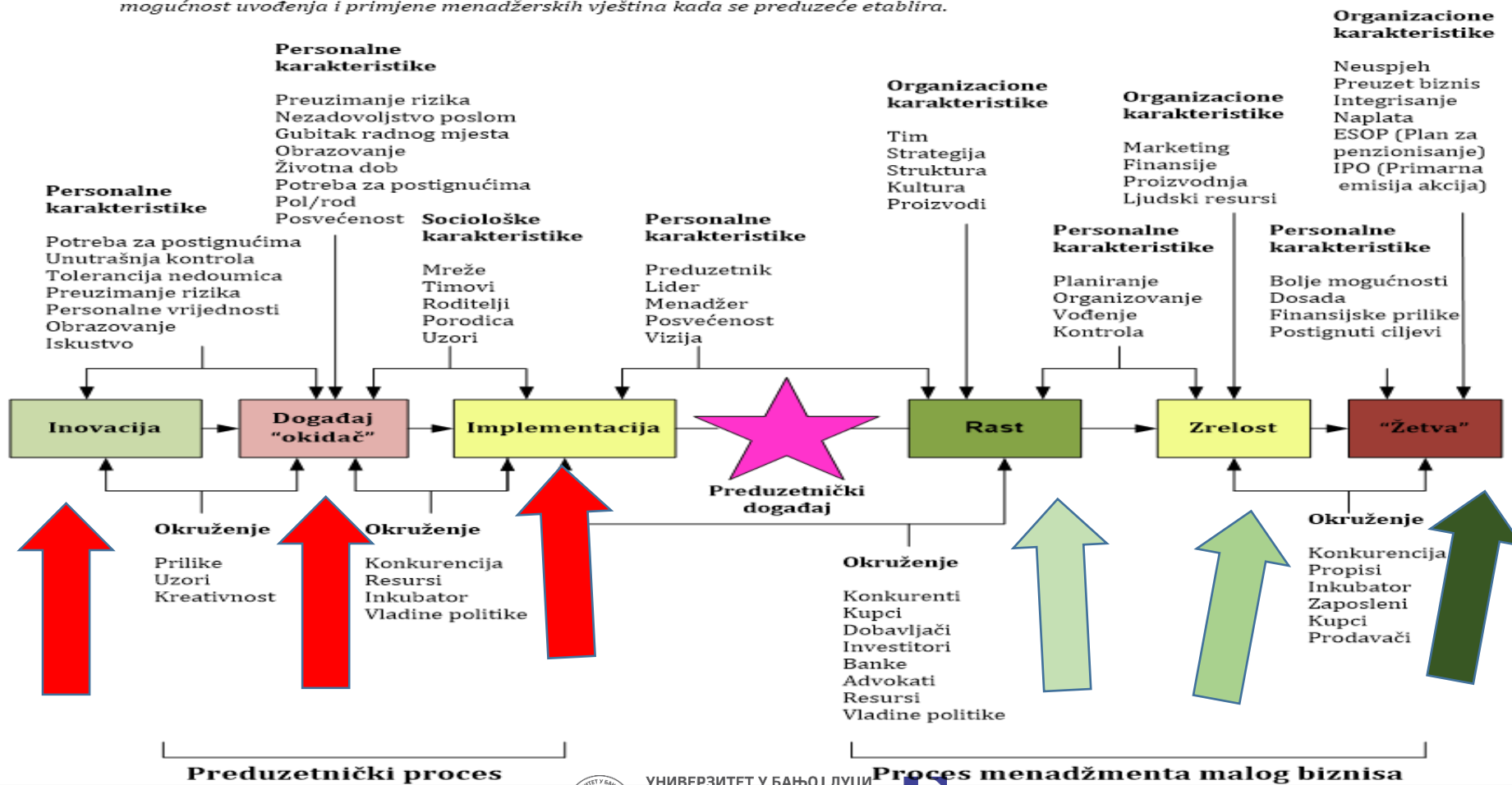

MVP vs modeli sa više funkcija

Jedan od modela započinjanja biznisa od „nule“ je Model startup procesa američkog autora Hatena (Hatten, 2012). Suština modela je postojanje takozvanog *spektra procesa preduzetništva i menadžmenta malog biznisa koji se sastoje od šest različitih stadijuma*, kao što je predstavljeno na sljedećoj slici.

U svakoj etapi start ap procesa, različite personalne karakteristike će biti značajnije za vlasnika kako biznis bude dobijao nove forme. Ovaj model pokazuje kako su preduzetničke vještine neophodne u ranim fazama procesa formiranja biznisa, a onda daje mogućnost uvođenja i primjene menadžerskih vještina kada se preduzeće etablira.

Kriterijumi za uspjeh startapa

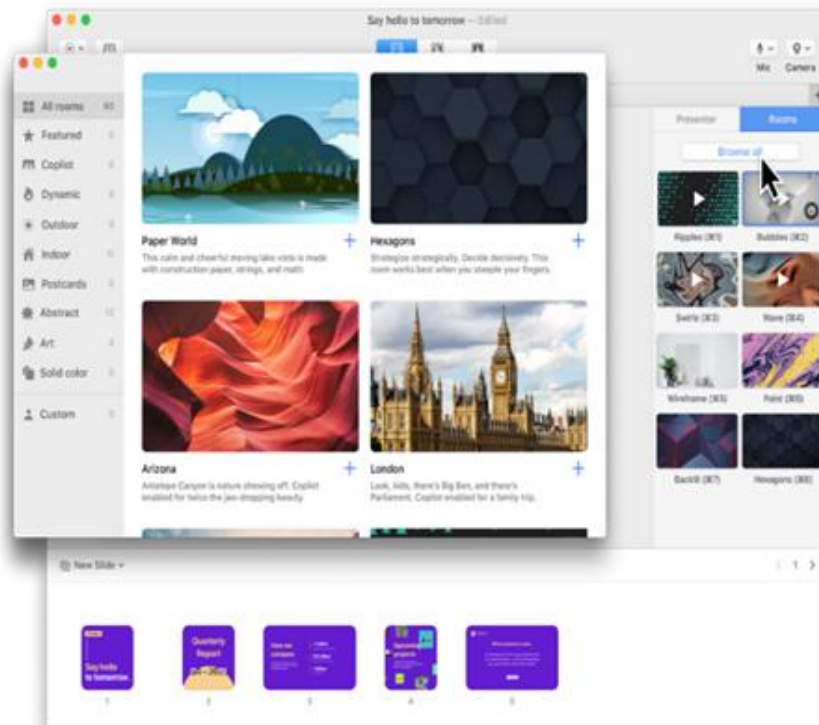
Bil Gros (Bill Gross Entrepreneur, 2016), multi-preduzetnik i američki finansijer, slaže se da se **kriterijumi za uspjeh startapa razlikuju u zavisnosti od projekta**, ali određeni kriterijumi su od suštinskog značaja, kao što su sljedeći:

- ideja ili koncept i potreba koju rješava;
- tim koji će realizovati ciljeve i sposobnost pronalaženja potrebnih vještina;
- poslovni model koji će učiniti investicije isplativim;
- finansiranje kao podrška razvoju poslovnog modela i troškovi razvoja; i
- vrijeme tržišne prilike. (Heller et al., 2019, str. 3-4)

Studija slučaja 7

„Mmhm“, petomjesečni Video startup koji virtuelne sastanke čini zabavnijim, prikupio 31 milion dolara prije lansiranja

2.6. Inovativni poslovni modeli

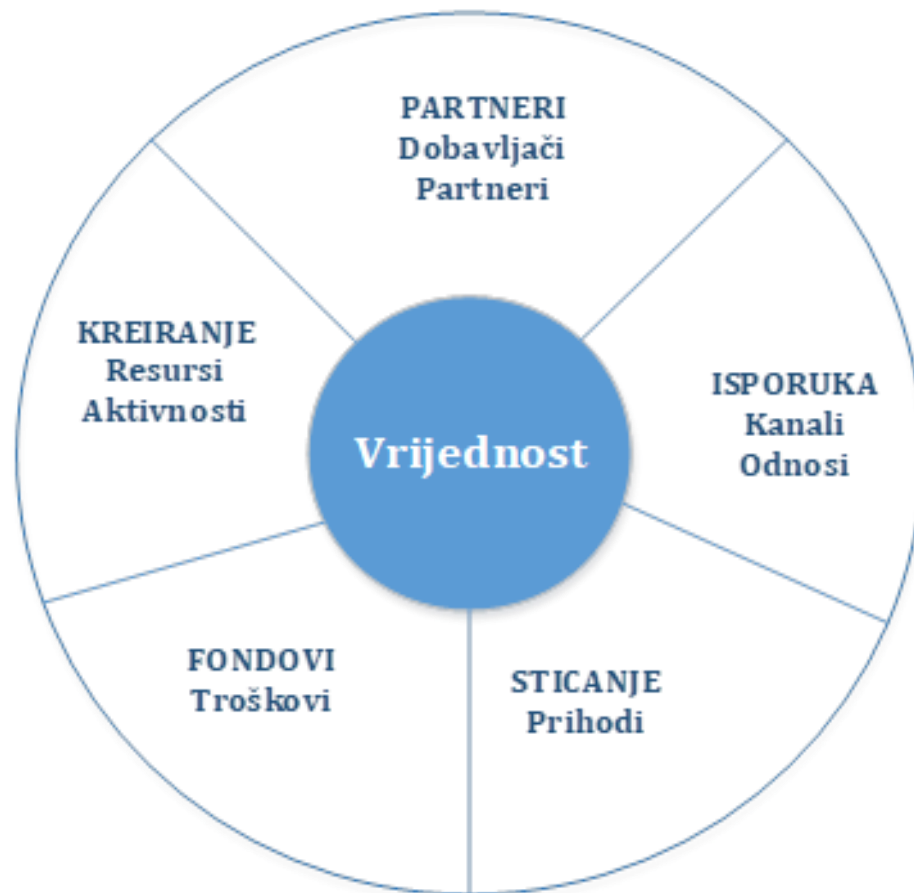
- ❑ Poslovni model je najvažniji i možda najteži dio dizajniranja preduzeća, i čini „srce“ **preduzetničkog procesa**.
- ❑ Poslovni model **otcrava logiku određenog preduzetničkog poduhvata**, kojim se rješavaju uočeni problemi ciljanih kupaca i partnera, kao što su dobavljači ili druga preduzeća uvezana u klastere, autsorsing odnose (outsourcing, engl. usluge izvan organizacije) ili strateška savezništva.

- ❑ Kompletan poslovni model odnosi se na jedno - na **vrijednost**.
- ❑ Poslovni model predstavlja **konceptualni alat** koji sadrži **set ciljeva, koncepata i njihovih odnosa**, s ciljem definisanja poslovne logike određenog preduzeća

Poslovni model predstavlja konceptualni alat

“U slučaju startup preduzeća, odnosno preduzetnika početnika, ovaj alat može poslužiti za **procjenu preduzetničke ideje i kao temelj za izradu poslovnog plana u budućnosti.**” (Kolaković & Mihić, 2020, str. 296).

Prijedlog vrijednosti takođe se može smatrati osnovom svakog poslovnog modela. Prema Alamu (2019, str. 93) postoji šest ključnih komponenti poslovnog modela:

- **Prijedlog vrijednosti.** Prva komponenta o kojoj smo do sada razgovarali usredsređena je na razumijevanje problema koji se rješava, za koga i zašto vrijedi rješavati problem
- **Isporučka vrijednosti.** Kako će kupac znati za proizvod ili uslugu koji se nudi i kako će mu se isporučiti vrijednost?
- **Kreiranje vrijednosti.** Kako ćete izgraditi proizvod ili uslugu i koje su mogućnosti potrebne za izgradnju rješenja?
- **Vrednovanje partnerstva.** Na koga se treba oslanjati u lancu vrijednosti? Ko su spoljni igrači sa kojima trebate da se udružite u ovom poduhvatu i zašto bi željeli da se udružuju sa vama?

- **Prikupljanje vrijednosti.** Kako ćete generisati prihode od kupaca? Ko će platiti za vaše rješenje? Koliko ćete naplatiti?
- **Finansiranje vrijednosti.** Odakle ćete dobiti sredstva za podršku vašem poduhvatu kroz rane faze i aspekte skaliranja, odnosno povećanja aktivnosti?

Inoviranje poslovnog modela

Iako je poslovni model **prezentacija trenutne poslovne logike preduzeća**, inoviranje poslovnog modela definiše se kao aktivnost ili proces u kojem se **osnovni elementi preduzeća i njegova poslovna logika transformišu** s namjerom postizanja operativnog i strateškog napretka.

Inoviranje poslovnog modela

Preduzeća treba da reaguju na dinamične zahtjeve i promjene u svom poslovnom ekosistemu, na primjer zbog sve većeg ***pritiska na troškove, prijetnje lakom zamjenom i stalnom potrebom za diferencijacijom*** (Carayannis et al., 2015).

Redizajniranje poslovnih modela

- Nove informacione tehnologije takođe omogućavaju **dizajniranje inovativnih i potpuno novih poslovnih modela**, koji često dovode do poremećaja u postojećim industrijama i tržištima (Bouwman et al., 2018; Pucihar et al., 2016). U takvim dinamičnim tržišnim uslovima ***nijedan poslovni model ne može biti statičan i trajati vječno.***
- Svako preduzeće mora **kontinuirano preispitivati, redizajnirati i razvijati svoj poslovni model**, kako bi vremenom ostalo **konkurentno!**

Perspektive inovacije BM

Fos i Sabi (Foss & Saebi, 2017) sugerišu da literatura o inoviranju poslovnih modela pruža dvije različite perspektive inovacije poslovnih modela, uključujući ***promjene u arhitekturi poslovnog modela*** i ***promjene u jednoj ili više komponenti u BM.***

Studija slučaja 8

Šta toči gorivo u Uber-ov motor rasta?

- ✓ Inovativni poslovni model koji je izazvao revoluciju u prevozu putnika lansiran je 2010. godine.
- ✓ Radi se o Uberu, koji je za samo 10 godina od osnivanja, u novembru 2020. godine dostigao tržišnu vrijednost 61,01 milijardi US\$.

U narednom videu i studiji slučaja posvećenoj Uberu, pogledajte, pročitajte i razmislite šta je to “što toči gorivo u Uberov motor rasta”?

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

Uber Technologies, Inc. (UBER)

NYSE - NYSE Delayed Price. Currency in USD

☆ Add to watchlist

58.44 +1.28 (+2.24%)

At close: April 28 4:00PM EDT

[Summary](#) [Chart](#) [Conversations](#) [Statistics](#) [Historical Data](#) [Profile](#) [Financials](#) [Analysis](#) [Options](#) [Holders](#) [Sustainabil](#)

Previous Close	57.16	Market Cap	109.129B
Open	56.88	Beta (5Y Monthly)	N/A
Bid	0.00 x 800	PE Ratio (TTM)	N/A
Ask	0.00 x 1000	EPS (TTM)	-3.86
Day's Range	56.66 - 58.48	Earnings Date	May 04, 2021
52 Week Range	26.58 - 64.05	Forward Dividend & Yield	N/A (N/A)
Volume	9,201,732	Ex-Dividend Date	N/A
Avg. Volume	18,310,547	1y Target Est	69.99

1D 5D 1M 6M YTD 1Y 5Y Max   Full screen

Trade prices are not sourced from all markets

Uber Technologies Inc (UBER) [Add to Watchlists](#) [Create an Alert](#) [Quickflows](#)
44.11 ▼ -1.65 -3.61% NYSE Nov 17, 16:00 44.27 ▲ +0.16 +0.36% After-Hours: 20:00 USD

[Quote](#) [Fundamental Chart](#) [Technicals](#) [Key Stats](#) [Financials](#) [Data](#) [Estimates](#) [News](#) [Events](#) [Y-Ratings](#) [Performance](#) [Valuation](#) [Multichart](#)

Uber Technologies Market Cap: 85.58B for Nov. 17, 2021

View 4,000+ financial data types

Market Cap Chart

[View Full Chart](#)

For advanced charting, view our full-featured [Fundamental Chart](#)

Historical Market Cap Data

2.7. Kanvas poslovno modeliranje - The Canvas

- Praktična alatka za **skiciranje definisane strategije i njezinu implementaciju unutar organizacionih struktura**, procesa i sistema je Kanvas (Canvas, platno, slika) okvir za poslovno modeliranje.
- Poslovni model Kanvas predložio je Aleksandar Osterwalder u svojoj knjizi: *Stvaranje poslovnih modela* (Osterwalder & Pigneur, 2010).

Upravo držite knjigu namijenjenu vizionarima, onima koji mijenjaju pravila igre i onima koji žele izazvati zastarjele poslovne modele te stvoriti tvrtke sutrašnjice. Ovo je knjiga za ...

Stvaranje poslovnih modela

AUTORI

Alexander Osterwalder i Yves Pigneur

SUDJELOVALA JE

zadivljujuća skupina od 470 praktičara iz 45 zemalja

DIZAJN

Alan Smith, The Movement

The Business Model Canvas

Key Partners

Key Activities

Value Proposition

Customer Relationships

Customer Segments

Key Resources

Channels

Cost Structure

Revenue Streams

ПОСЛОВНИ МОДЕЛ „ПЛАТНО“ (ENG. THE BUSINESS CANVAS MODEL)

Израдили: Проф. др Саша Петковић и Јелица Растока, ма

НАЗИВ ПОСЛОВНОГ МОДЕЛА:

АУТОР(И):

1. КО СУ ВАШИ КУПЦИ?

(описите профиле купаца по циљним група; ко су Ваши купци, а ко корисници; одлучите да ли ћете опслуживати масовно тржиште, нише, сегменте или др.)

2. ШТА ПРОДАЈЕТЕ (НУДИТЕ) СВОЈИМ КУПЦИМА? КОЈЕ ПРОИЗВОДЕ/УСЛУГЕ И ВРИЈЕДНОСТИ?

(објасните шта је конкретно Ваш производ/услуга, које потребе, жеље и преференције купаца ћете задовољити; коју вриједност нудите својим купцима кроз производни асортиман и као предузеће општено)

3. КАКО ИЗГЛЕДА ПРОЈЕКЦИЈА ВАШИХ ПРИХОДА?

(на основу купаца и вриједности који ћете им испоручивати, пројектујте и угрубо класификујте приходе по основама њиховог генерисања)

4. КАКВИ ЋЕ БИТИ ВАШИ ОДНОСИ С КУПЦИМА?

(описите како ћете водити пост-продајни сервис; како ћете градити лојалност Ваших купаца)

5. КОЈЕ КАНАЛЕ ЋЕТЕ КОРИСТИТИ ЗА ИСПОРУКУ ВРИЈЕДНОСТИ КУПЦИМА?

(описите канале дистрибуције и промоције које ћете користити; да ли ћете користити власите, туђе или партнерске канале)

6. ШТА ЧИНИ ВАШЕ ОСНОВНЕ АКТИВНОСТИ?

(наведите основне активности које ћете вршити у оквиру своје дјелатности, али и друге које су неопходне за Ваше пословање или којима ћете се бавити)

7. КОЈИ СУ ВАШИ КЉУЧНИ РЕСУРСИ?

(наведите кључне ресурсе за отпочињање бизниса и наставак пословања)

8. КО СУ ВАШИ ПАРТНЕРИ?

(наведите кључне partnere за реализацију и наставак Вашег пословања)

9. КАКО ИЗГЛЕДА ПРОЈЕКЦИЈА ВАШИХ ТРОШКОВА?

(на основу активности које ћете проводити и ресурса који ће Вам требати, пројектујте трошкове и прикажите их по групама; колико Вам је новца потребно за отпочињање бизниса)

Оцјена жирија:

How can you
describe your

Business Model?

POSLOVNI MODEL KANVAS Uber

Ključni partneri

- Vozači
- Lobisti
- Investitori
- Drugi partneri

Ključne aktivnosti

- Razvoj i poboljšanje platforme (aplikacije)
- Marketing
- Promocija prodaje s ciljem privlačenja novih klijenata
- Komunikacija sa vozačima, klijentima i partnerima

Ključni resursi

- Mreža (vozači i klijenti)
- Platforma
- Tehnološki talenti
- Poboljšanje algoritama i analiza podataka
- Imidž brenda

Ključne vrijednosti

Za vozače:

- lako započinjanje
- Mogućnost zarade
- Jednostavnost pristupa većem broju putnika
- Sloboda izbora radnih časova

Za klijente:

- bezbjednost i sigurnost
- šansa da se koriste usluge po cijeni nižoj od taksi prevoza
- povoljan način plaćanja usluge

Odnosi sa klijentima

- Korisnik usluge prevoza ključna je komponenta
- Isti slučaj je i sa vozačima
- Javnost
- Regulatori

Kanali distribucije

- Od usta do usta
- Društvene mreže
- Vaučeri, digitalni oglasi, plaćeni oglasi
- Pokrivenost u medijima

Segmenti kupaca

- Putnici
- Vozači

Struktura troškova

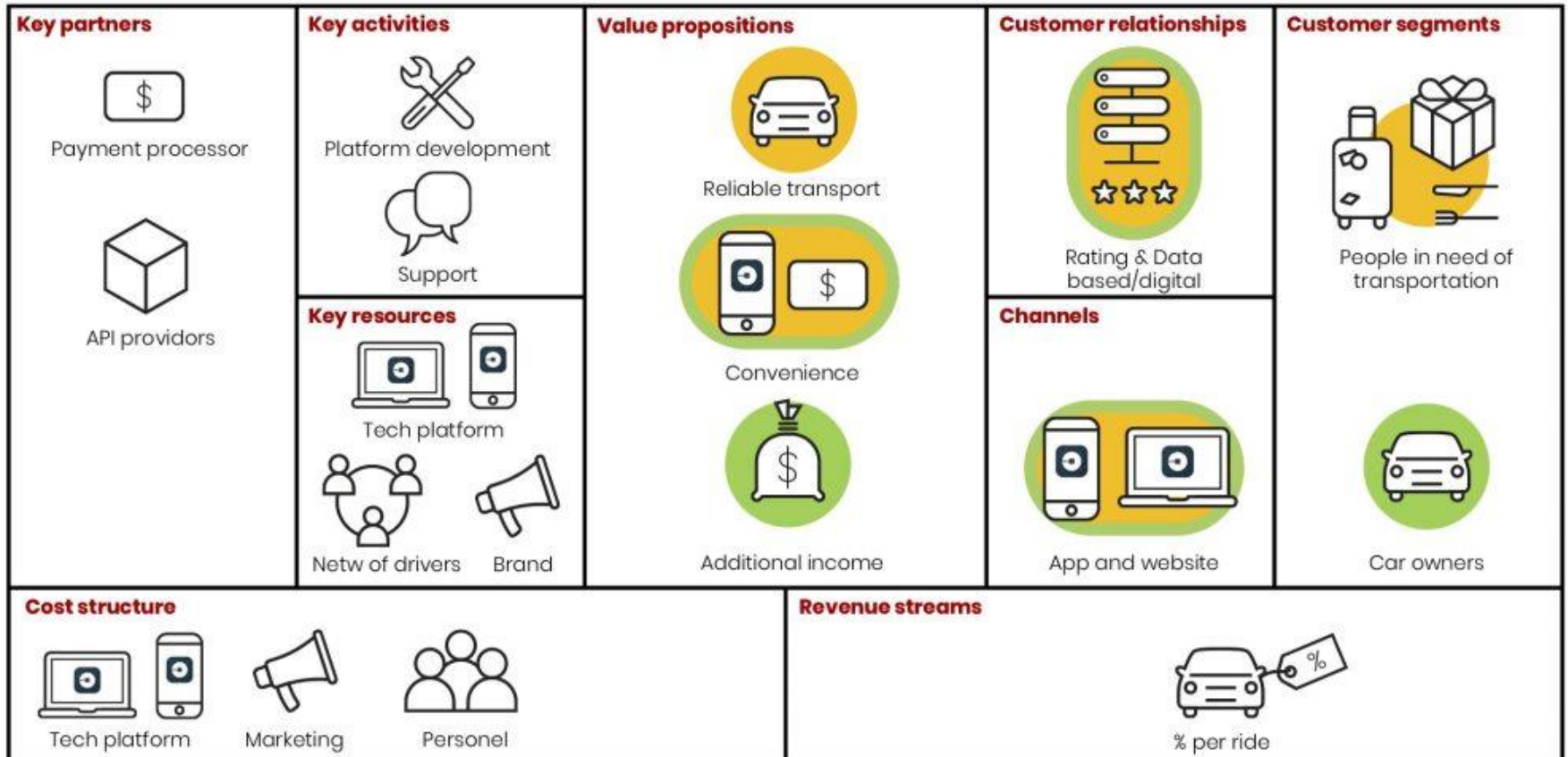
- Troškovi sticanja klijenata
- Pravni troškovi
- Troškovi osiguranja
- Istraživanje i razvoj
- Lobiranje i saglasnosti
- Održavanje platforme
- Infrastrukturni troškovi
- Podrška klijentima

Tokovi prihoda

- Prihod od cijene usluge prevoze
- Naknada za licencu
- Oglašavanje, naknada za isporuku, udio u prihodu

BMI • Business model canvas

UBER

Zašto je canvas široko prihvaćen model?

- ❑ Predstavljanje inovativnih poslovnih modela u formi canvasa, opšteprihvaćeni je način **skiciranja ključnih vrijednosti** za najbitnije stakeholdere i **strategija isporuke tih vrijednosti**.
- ❑ Takođe, koristi se i kao moćna prezentaciona alatka, pogotovo na sesijama predstavljanja poslovnog modela ili inovacije rizičnim kapitalistima **na pičing sesijama (pitching sessions)** ili drugim investitorima tokom poslovnih sastanaka

2.8. Lean startup proces – The Lean start up

Prema višedecenijskoj formuli, pišete poslovni plan, predstavite ga investitorima, okupite tim, predstavite proizvod i počnete da prodajete najjače što možete. I negdje u ovom nizu događaja **vjerovatno ćete pretrpjeti fatalni neuspjeh** (Blank, 2013).

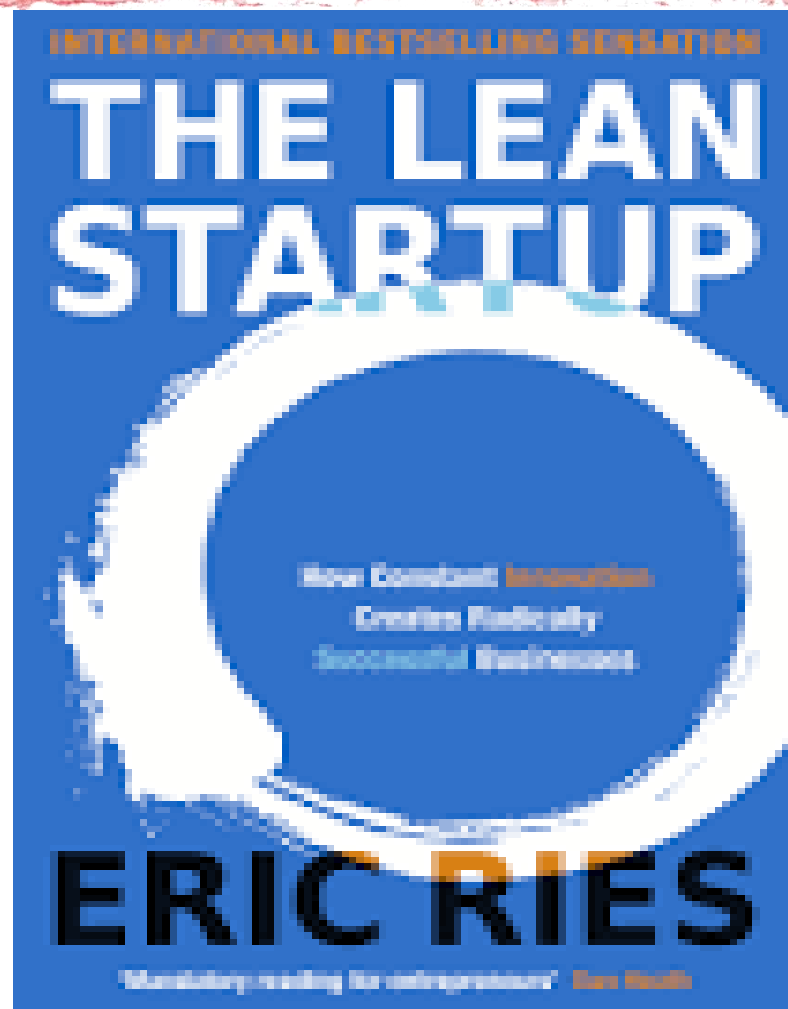
Na koji način **skratiti proces lansiranja novog preduzeća** ili novog proizvoda unutar postojećeg **preduzeća uz minimalne troškove i minimiziranje rizika od propasti**, bili su neki su od razloga koji su Erika Risa (Eric Reis), serijskog preduzetnika i rizičnog kapitalistu „natjerali“ na drugačiji pristup u razvoju startapa i proizvoda.

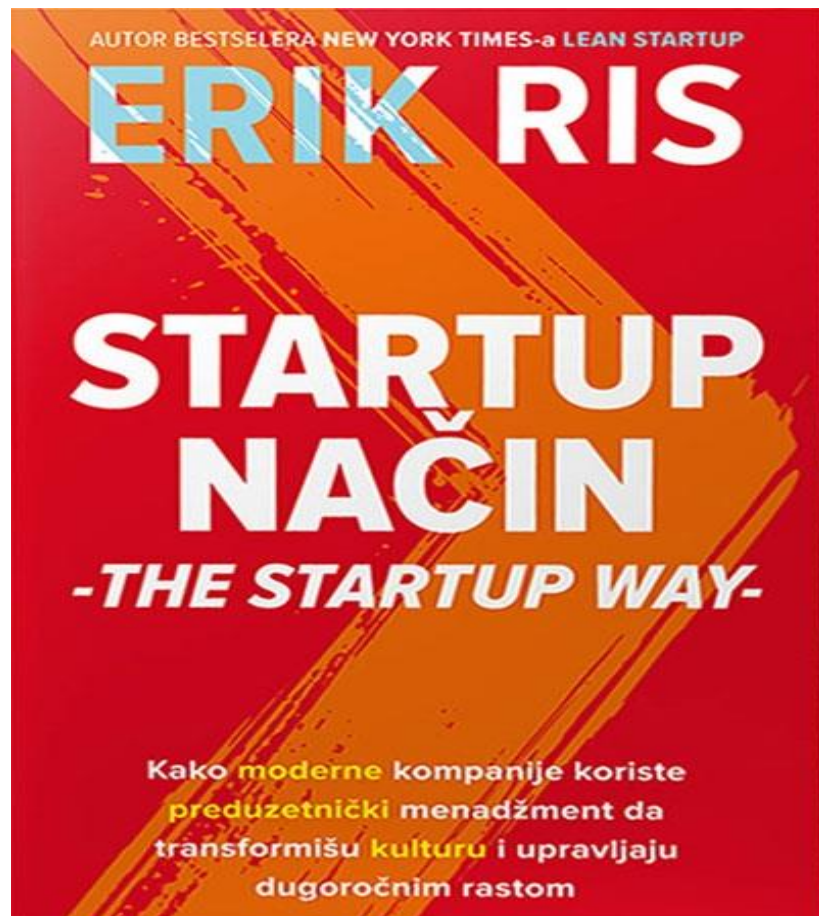
The Lean Startup

- Autor je knjige *The Lean Startup* (Reis, 2011) koja je nedugo nakon objavljivanja postala manifest The Lean startap pokreta i modernog preduzetničkog menadžementa.
- Lin startap pokret uglavnom se pripisuje dvojici pojedinaca, **Eriku Risu i Stivu Blanku** (Steve Blank), mada su i drugi poput Boba Dorfa, Aleksandera Ostervaldera (Alexander Osterwalder) i Iva Pignjera (Yves Pigneur) takođe doprinijeli pokretu.

Lin startup u velikim kompanijama

- ❑ 2017. godine Erik Ris objavio je knjigu *Start ap način* (The Startup Way), u kojoj objašnjava na koji način je primjena njegove metodolgije u velikim korporacijama, kao što je General Electrics, drastično smanjila vrijeme i troškove lansiranja novih proizvoda.
- ❑ Lin startup metodologija može biti posebno uspješna za stvaranje inovativnih proizvoda u velikim kompanijama (Nobel, 2013).

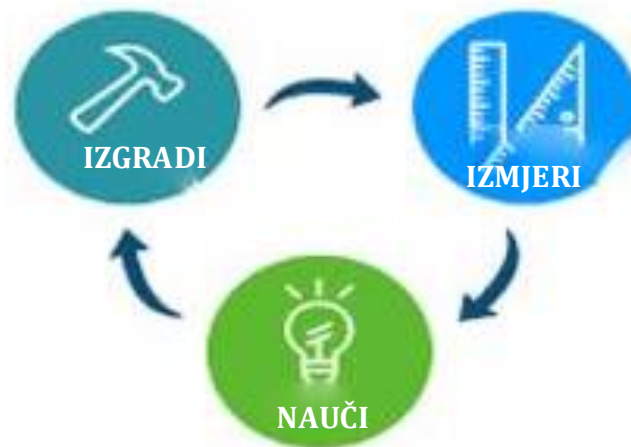

Povratna informacija – pivotiranje – redefinisavanje početnih hipoteza

✓ Na osnovu **dobijenih povratnih informacija sa tržišta** kod *razvoja proizvoda u iterativnim koracima*, testira se opravdanost pretpostavke (početne hipoteze) **da li je proizvod** i u kojem obliku, i sa kojim funkcijama **potreban na tržištu?**

✓ Nakon dobijanja povratnih informacija, slijedi **pivotiranje**, odnosno okretanja u krug, kroz *redefinisavanje početnih hipoteza i poslovnog modela*, kreće se u realizaciju naprednijih i višefunkcionalnijih modela, ako je neophodno i na druga tržišta, nego što je to prvobitno zamišljeno.

- Veliki značaj ove nove paradigme preduzetničkog menadžmenta je da se **znatno skрати vrijeme lansiranja novog proizvoda**, koju možemo da sumiramo na sljedeći način:

MVP - minimalno održivi proizvod

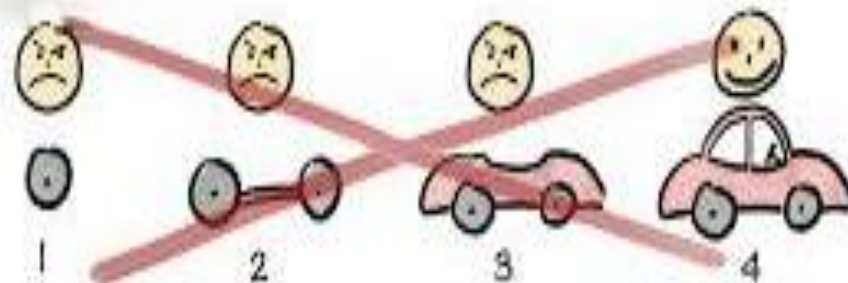
- Ne postavljajte pitanje: „Može li ovaj proizvod biti izrađen?“ već postavite pitanje: **“Da li ovaj proizvod treba da bude izrađen?”**
- MVP je ona verzija proizvoda koja omogućava potpuni zaokret petlje *Izgradi-Izmjeri-Uči* (Build-Measure-Learn loop) uz minimalnu količinu napora i najmanje vremena za razvoj (Reis, 2011, str. 82)

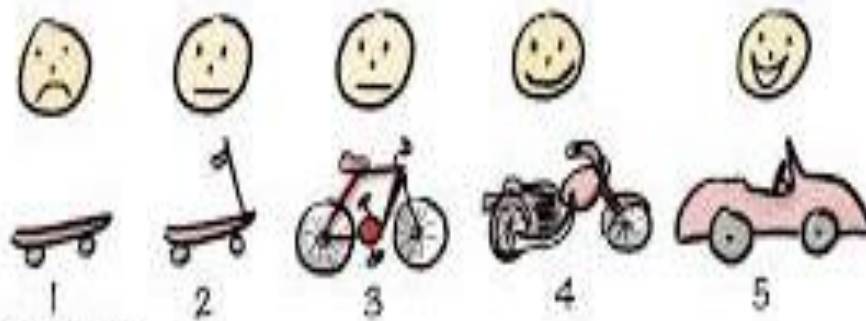
Važna kompenzaciona sila, koja proces osnivanja preduzeća može učiniti manje rizičnim pojavila se sa knjigom Rejsa.

- ❑ To je metodologija koja **favorizuje eksperimentisanje u odnosu na složeno planiranje, povratne informacije kupaca umjesto isključivo intuicije** i **iterativni dizajn u odnosu na tradicionalni razvoj „velikog dizajna unaprijed“**.
- ❑ Poslovno eksperimentisanje **favorizuje izvršenje u odnosu na planiranje**, olakšano testiranjem hipoteza i „izlaskom iz zgrade“ (get out of the building) postupkom radi procjene ideja sa stvarnim kupcima (Blank, 2005).

NE OVAKO!

VEĆ OVAKO!

by Henrik Kniberg

Eksperimentisanje

- Akciono orijentisano, spretno i često **jeftino eksperimentisanje** može pomoći da se ideje brzo pokrenu i identifikuju i **privuku prvu grupu kupaca** (Bocken & Snihur, 2019).
- Iako je metodologija stara samo nekoliko godina, njeni koncepti - poput „**minimalno održivog proizvoda**“ i „**okretanja**“ - brzo su se udomaćili u startap svijetu, a poslovne škole su već počele prilagođavati svoje nastavne planove i programe kako bi ih podučavale (Blank, 2013)

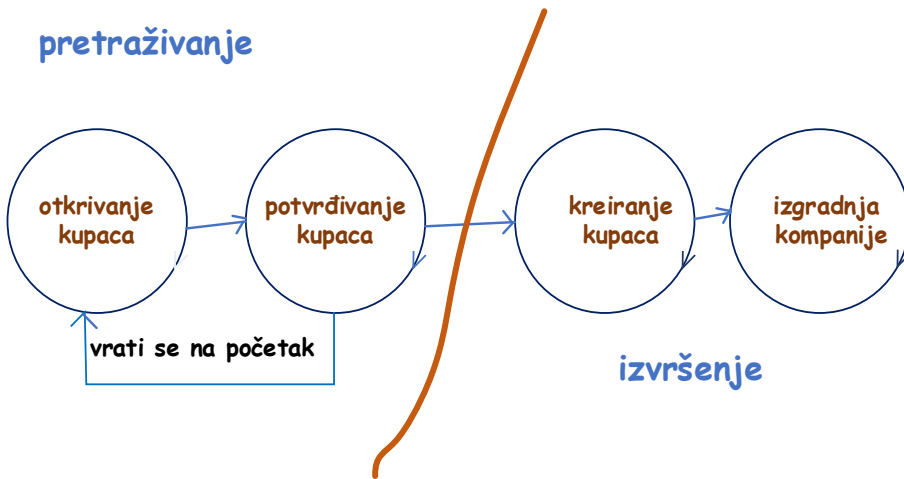

Preduzeća *kreiraju red a ne haos*

- Koristeći Lin startup pristup, **preduzeća *kreiraju red a ne haos*** koristeći alatke koje testiraju njihovu viziju u kontinuitetu.
- Lin startup je metodologija za razvoj preduzeća i proizvoda **koja ima za cilj da skрати cikluse razvoja proizvoda i brzo otkrije da li je predloženi poslovni model održiv.** To se postiže usvajanjem kombinacije ***eksperimentisanja vođenog poslovnom hipotezom, ponovljenih izdanja proizvoda i potvrđenog učenja.***

Iterativna izgradnju proizvoda ili usluga

Od ključne važnosti za Lin startup metodologiju je pretpostavka da kada startup kompanije ulažu svoje vrijeme u **iterativnu izgradnju proizvoda ili usluga** kako bi zadovoljile potrebe ranih kupaca, **kompanija može smanjiti tržišne rizike i zaobići potrebu za velikim iznosima početnog finansiranja projekata** i skupim proizvodima lansiranja i neuspjeha.

Tri ključna principa Lin startup metodologije su:

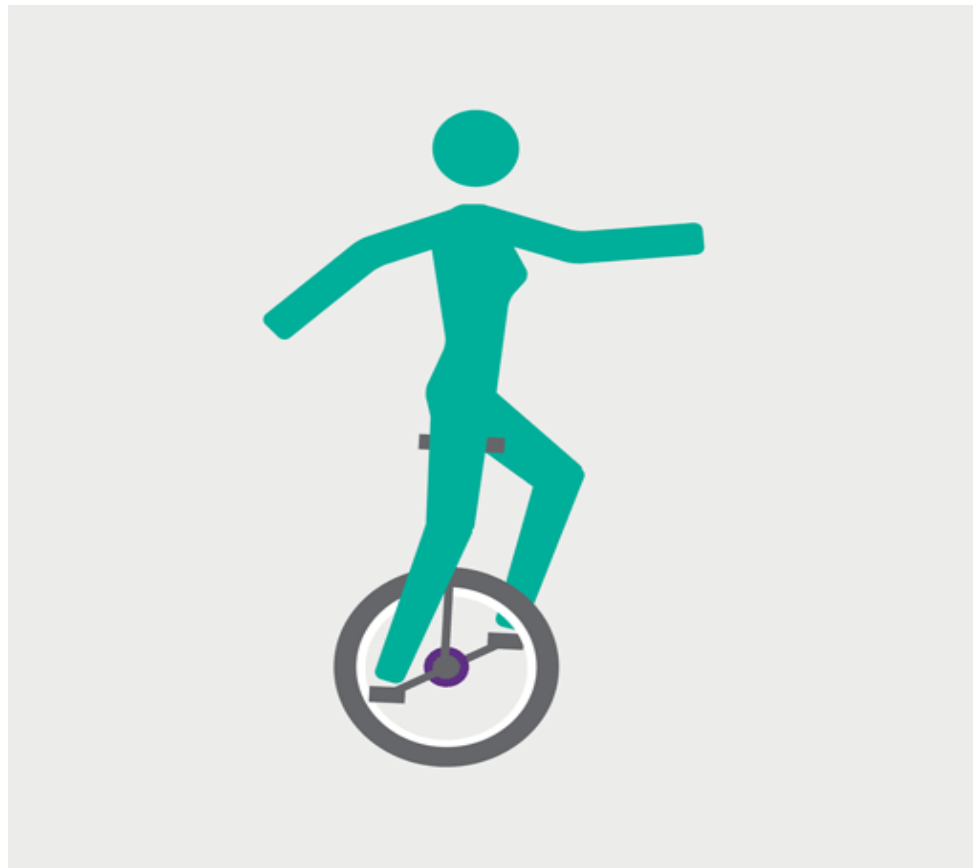
- 1) Umjesto pisanja komplikovanog biznis plana, sumirajte svoje hipoteze (pretpostavke) u okvir koji se naziva „*kanvas (slikovni) poslovni model*“.
- 2) **“Get out of the building – izađi iz zgrade”** pristup razvoja kupaca koji testiraju hipoteze. Na osnovnu mišljenja kupaca o svim bitnim elementima, model proizvoda se iterativnim postupcima unapređuje i razvija.

3) **„Agilni razvoj - agile development“** pristup koji potiče iz industrije softvera. Radi se o postupku komplementarnom sa prethodnim principom i čiji ishod je izgradnja MVP – minimalno održivog proizvoda kojeg prihvataju rani kupci.

Lean startup u korporacijama

Primjena Lin startup metodologije u velikim korporacijama podrazumijeva i ***paralelan proces prihvatanja korporativnog preduzetništva kao poslovne filozofije*** i izmjenu organizacione kulture uz prihvatanje preduzetničke kulture.

Studija slučaja 9 – Blue river

Na koji način funkcioniše eksperimentisanje kao sastavni dio Lin startup metodologije, predstaviceemo devetom studijom slučaja na primjeru Blue River tehnologije i njenoj primjeni u poljoprivredi.

